

Güncel Gelişmeler Işığında Bankaların Kaydi Altın İşlemlerinin Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Karşısında Durumu

Zeynep MÜFTÜOĞLU*

Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK– ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

* Dr. Öğretim Üyesi, Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mali Hukuk Anabilim Dalı.
zeynep.muftuoglu@atilim.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2569-5155

Makale Geliş Tarihi: 23 Temmuz 2025 **Makale Kabul Tarihi:** 31 Temmuz 2025

Güncel Gelişmeler Işığında Bankaların Kaydi Altın İşlemlerinin Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Karşısında Durumu

Öz

Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu (6802 sayılı Kanun)'nda düzenlenmekte; Kanun'da, lehlerine para kalması halinde bankaların tüm işlemleri vergisinin konusu kapsamına alınmaktadır. Kanunda, bankaların kambiyo işlemlerinin matrahı işlem bedeli; diğer işlemlerin matrahı banka lehine kalan bedel olarak gösterilmekte; bankaların kambiyo işlemleri ve diğer işlemlerinin tabi olduğu vergi oranı da farklılaştırılmaktadır.

Bankaların fiziki teslimat olmaksızın yaptıkları kaydi altın işlemlerinin 6802 sayılı Kanun'da düzenlenen kambiyo işlemi mi yoksa diğer işlemler gibi mi vergilendirileceği 2020 yılından bu yana tartışılmaktadır. Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB)'nin Türkiye Bankalar Birliği'ne gönderdiği görüş yazısında bankaların söz konusu işlemlerinin kambiyo işlemi gibi vergilendirileceğini iletmesi üzerine konu Danıştay'a taşınmış; Danıştay 7. Daire ve temyiz incelemesinde Vergi Dava Daireleri Kurulu, işlemi vergilerin yasallığı, hukuki güvenlik, hukuki belirlilik ve açıklık ilkelerine aykırı bulmuştur. Anılan görüş yazısı ve mahkeme kararlarının ardından 2025 yılının Mart ayında Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 9595 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile bankaların kaydi altın işlemlerinin kambiyo işlemi olduğu düzenlenmiş; bu kararın da vergilerin yasallığı ilkesini ihlal ettiği tartışmaları başlamıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde kaydi altının hukuki niteliği; ikinci bölümünde banka ve sigorta muameleleri vergisi incelenmektedir. Üçüncü bölümde GİB'in görüş yazısı, Danıştay kararları ve Türk Parası Kıymetini

Koruma Hakkında 32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 9595 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı aktarılmaktadır. Çalışmanın son bölümünde, bankaların kaydi altın işlemlerinin mevcut düzenlemeler kapsamında vergi rejimi saptanmakta; eleştirel yaklaşım benimsenerek üçüncü bölümde ele alınan işlem ve kararlar değerlendirilmekte; sürece dair sorunlar belirlenerek çözüm önerileri geliştirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Banka ve sigorta muameleleri vergisi, kambiyo vergisi, kambiyo işlemi, kaydi altın, kaydi altın vergisi, bankacılık

The Status of Banks' Gold Deposit Transactions in Terms of Bank and Insurance Transactions Tax in the Light of Current Developments

Abstract

Bank and Insurance Transactions Tax is regulated in accordance with the Expense Taxes Law No. 6802 (Law No. 6802). In the Law, all transactions of banks are included in the scope of tax but the base and the rate are differentiated regarding the type of the transaction.

Since 2020, there has been a dispute on the taxation of banks' gold deposit transaction. This dispute started with the opinion letter sent by the Revenue Administration to the Banks Association of Türkiye, stating that the banks' these operations should be taxed as foreign exchange transactions. This letter of opinion was taken to Council of State and both 7th Chamber and the Board of Tax Litigation Chambers found the transaction contrary to the principles of legality of taxes, legal security, legal certainty and clarity. Following these, with the presidential decision in March 2025, it was regulated that the gold deposit transactions of banks will be accepted as foreign exchange transactions. This decision also gave rise to similar discussions.

In the first part of the study, the legal nature of gold deposit transactions and in the second part, the tax on banking and insurance transactions are examined. In the third part, mentioned administration actions and court decisions are explained. In the last part of the study, the tax regime of these gold transactions is determined. By adopting a critical approach, the process discussed in the third part is interpreted through a legal perspective. Problems related to the process are determined and solution proposals are developed.

Keywords: Banking and insurance transaction tax, foreign exchange transaction, foreign exchange tax, gold deposit transactions, gold deposit taxation, banking

GİRİŞ

Çalışmada, bankalar tarafından fiziki teslimat olmaksızın yapılan altın işlemlerinin vergilendirme rejimi ele alınmaktadır.

2020 yılına kadar bankalar tarafından fiziki teslimat olmaksızın kaydi şekilde yapılan altın alım satım işlemlerinde banka ve sigorta muameleleri, bankaların kambiyo işlemleri dışında kalan işlemleri için öngörülen şekilde vergilendirilmekte; işlem sonrasında banka lehine para kalması halinde 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu^[1] (6802 sayılı Kanun)’nda bankacılık işlemlerinde banka lehine para kalması halinde ödeneceği öngörülen oranlarda banka ve sigorta muameleleri vergisi (bsmv) uygulanmaktaydı.

2020 yılında Türkiye Bankalar Birliği (TBB)’nin kaydi altın işlemlerinde uygulanacak vergi rejimine dair başvurusu üzerine Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından bu işlemlerin kambiyo işlemi sayıldığı bu nedenle kambiyo işlemi esaslarına göre vergilendirilmesine dair görüş bildirilmiştir. Bu görüş, kaydi altın işlemlerinin yürütme organı işlemi ile bsmv’nin kambiyo işlemleri konusuna girmesi olarak yorumlanmış; verginin konusunun idari işlemle belirlenmesi vergilerin yasallığı ve hukuk devleti ilkelerine aykırı olduğu yönünde eleştirilmiştir.

GİB tarafından bildirilen bu görüş işlemine karşı TBB, Danıştay’da iptal davası açmış; Danıştay GİB’in görüş bildirme işlemini vergilerin yasallığı, hukuki belirlilik, hukuki güvenlik ve açıklık ilkelerine aykırı bularak iptal etmiş ve kesilen verginin iadesine karar vermiştir. Karar temyiz edilmiş; Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu (DVDDK) temyize konu kararın bozulmasını gerektirecek durum olmadığı görüşü ile kararı onamıştır.

2025 yılında “kıymetli maden depo hesaplarında fiziki teslimat olmaksızın yapılan alım satım işlemleri kambiyo işlemi sayılır” düzenlemesi içeren bir cumhurbaşkanı kararı yayımlanmıştır. Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 9595 sayılı

[1] Gider Vergileri Kanunu, Kanun Numarası: 6802, Kabul Tarihi: 13.07.1956, RG 23.07.1956/9362.

Cumhurbaşkanı Kararı^[2] (32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararı) da GİB'in işlemine yapılanlara benzer eleştirilerle karşılanmıştır. Bu düzenleme de kaydi altın işlemlerinin düzenleyici işlem ile kambiyo işlemleri için öngörülen vergilendirmeye tabi tutulması vergilerin yasallığı ve hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerini ihlal ettiği şeklinde yorumlanmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde, bankalar tarafından fiziki teslimat olmaksızın yapılan kaydi altın işlemlerinin hukuki niteliği, bu işlemlerinin yasal dayanaklarında yer alan tanım ve düzenlemeler üzerinden incelenmektedir. Konu, kanun, karar, genel tebliğ gibi çok geniş bir mevzuata dayanmakta; çalışmayı mevzuat yığınına çevirmemek adına ve varılacak hukuki sonuçta bir etkileri olmadığından genel tebliğler kapsam dışı bırakılmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise kaydi altın alım satım işlemlerinin vergilendirme rejime dair tartışmaların odak noktasında olan banka ve sigorta muameleleri vergisi açıklanmaktadır. Ardından üçüncü bölümde, güncel tartışmalara konu GİB görüş yazısı, Danıştay daire ve kurul kararları ile 2025 yılında yayımlanan cumhurbaşkanı kararının esasları incelenmektedir. Konunun odağını dağıtmamak adına Danıştay'ın bsmv ile ilgili tüm kararları değil sadece kaydi altın işlemlerinin vergi rejimine dair güncel tartışmalara dair iki kararı incelenmektedir. Ortaya konan mevzuat ve mahkeme kararları ışığında, çalışmanın son bölümünde günümüzde gelinen noktada bankaların kaydi altın satım işlemlerinin vergilendirme rejimine dair hukuki değerlendirme yapılmaktadır. Hukuki değerlendirmede, belirtilen işlemlerin mevcut yasal dayanaklar çerçevesinde durumu yorumlanmakta; bu işlemlerin cumhurbaşkanı kararı ve GİB görüşü ile kambiyo işlemi sayılması hali tartışılmakta; varılan sonuç neticesinde Danıştay kararları değerlendirilmekte; son olarak da güncel tartışmalara neden olan sorunlar geniş çerçeveden vergilendirme ilkeleri üzerinden ele alınarak çözüm önerileri geliştirilmektedir.

[2] Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararı, Karar Numarası: 9595, Karar Tarihi: 14.03.2025, RG 15.03.2025/32842.

I. KAYDI ALTININ HUKUKİ NİTELİĞİ

Kaydi altın hesapları, gelişmekte olan bankacılık ve yatırım sisteminde yatırımcılara birikimlerini geleneksel araçlar dışında değerlendirme fırsatı sunan bir yöntemdir. Özellikle Türkiye’de ulusal para biriminin yabancı paralar karşısında değer kaybetmesi ile altın hesaplarında büyük bir artış yaşanmakta; kişiler mali kaynaklarını kaydi altın hesabı ve faizi ile değerlendirme yönünde hareket etmektedir^[3].

GİB görüş yazısı ve 32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararı düzenlemelerinin ve bu düzenlemelerden doğan tartışmaların temelinde bankalar tarafından fiziki teslimat olmaksızın yapılan kaydi altın işlemlerinin hukuki niteliği yatmaktadır. Anılan sürecin kambiyo işlemi olması veya olmamasına göre vergilendirme rejimi değişmekte; bu vergilendirme rejiminin yasal dayanaklar ve idari işlemler karşısında durumu tartışılmaktadır.

Kaydi altının hukuki niteliğinin belirlenmesi için temel hukuki düzenlemeler 5411 sayılı Bankacılık Kanunu^[4] (5411 sayılı Kanun), 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun^[5] (1567 sayılı Kanun) ve Kıymetli Madenler ile Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar^[6] (32 sayılı Karar) olarak karşımıza çıkmaktadır.

A) 5411 SAYILI BANKACILIK KANUNU

GİB ve TBB arasındaki yazışmasının konusu, bankacılık işlemlerinden kaydi altın alım satımı olduğundan bu işlemin 5411 sayılı Kanun

[3] Semih Öz; Cenker Göker, ‘Kaydi Altın Alış Satışlarına Getirilen BSMV’nin Hukuka Uygunluğu ve Yargısal Denetimi’ (2020) 386, Vergi Sorunları Dergisi 25.

[4] Bankacılık Kanunu, Kanun Numarası: 5411, Kabul Tarihi: 19.10.2005, RG 01.11.2005/25983.

[5] Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 1567, Kabul Tarihi: 20.02.1930, RG 25.02.1930/1433.

[6] Kıymetli Madenler ile Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Karar, Karar Sayısı: 32, Karar Tarihi: 07.08.1989, RG 11.08.1989/20249.

karşısındaki konumu ile başlamak uygun olacaktır.

5411 sayılı Kanun, “*finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanmasına, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasına, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemek*” amacı ile hazırlanmıştır. İlk maddede amacın ortaya konmasının ardından 2. maddede yer verildiği üzere 5411 sayılı Kanun düzenlemeleri “*Türkiye’de kurulu mevduat bankaları, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları, yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye’deki şubeleri, finansal holding şirketleri, Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ve bunların faaliyetleri*”ni kapsamaktadır.

Düzenleme alanı bu şekilde belirlenen 5411 sayılı Kanun’un, bankaların faaliyet konularının düzenlendiği 4. maddesinin (h) bendinde ‘efektif dahil kambiyo işlemleri’ne yer verilmektedir. Bu maddeye göre kambiyo işlemleri “*para piyasası araçlarının alım ve satımı; kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri*” olarak tanımlanmaktadır.

B) 1567 SAYILI TÜRK PARASININ KIYMETİNİ KORUMA HAKKINDA KANUN

1567 sayılı Kanun ilk defa 1930 yılında tarihinde üç yıllığına yürürlüğe konmuş; süresinin bitmesi ile yürürlükten kalkacak olmasının Türk parasının korunması bakımından olumsuz sonuçlara yol açacağı ve henüz başka bir yasal düzenleme hazırlanmamış olduğu gerekçeleri ile^[7] 1970 yılından itibaren yürürlüğü süresiz şekilde uzatılarak geçici bir kanun olma niteliği kaldırılmıştır^[8]. 1567 sayılı Kanun’un 1. maddesinde “*kambiyo,*

[7] Türkiye Büyük Millet Meclisi, ‘Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki 1567 Sayılı Kanunun Yürürlük Süresinin Uzatılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Ticaret ve Plân Komisyonları Raporları (1/614)’ < https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c025/mm_01025036ss0557.pdf> Erişim Tarihi: 6 Nisan 2025.

[8] Mahfi Eğilmez, ‘Türk Parası Kıymetini Koruma(ma) Kanunu’ (*Kendime Yazılar*, 23 Haziran 2022) <<https://www.mahfiegilmez.com/2022/06/turk-paras-kymetini-korumama-kanunu.html>> Erişim Tarihi 6 Nisan 2025. 1567 sayılı Kanun’un

... alım ve satımının ve bunlar ile kıymetli madenler ... ve Türk parasının kıymetinin korunması zımında kararlar ittihazına” cumhurbaşkanına yetki verilmekte; yasama yetkisini bir ölçüde, yürütme organına devreden bir yetki kanunu niteliği göstermektedir^[9].

C) KIYMETLİ MADENLER İLE TÜRK PARASI KIYMETİNİ KORUMA HAKKINDA 32 SAYILI KARAR

1567 sayılı Kanun’un 1. maddesine dayanarak 32 sayılı Karar yürürlüğe girmiş; 32 sayılı Karar’ın ilk maddesinde düzenlemenin amacı Türk parasının kıymetini korumak olarak gösterilmiştir. Bu amaçtan yola çıkarak “Türk parasının yabancı paralar karşısındaki değerinin belirlenmesine, döviz ve dövizli temsil eden belgelere ... ilişkin tüm işlemler ile dövizlerin tasarruf ve idaresine, ... kıymetli maden ... ilişkin işlemlere, ... sermaye hareketlerine ilişkin kambiyo işlemlerine ait düzenleyici, sınırlayıcı esaslar” konusundaki düzenlemeler 32 sayılı Karar kapsamına alınmıştır.

32 sayılı Karar’ın tanımlar başlıklı 2. maddesinin (h) bendinde döviz (kambiyo), “*efektif dahil yabancı parayla ödemeyi sağlayan her nev’i hesap, belge ve vasıtalar*” olarak tanımlanmıştır. Yine aynı maddenin (j) bendinde kıymetli madenlerin, “*her tür ve şekilde altın, gümüş, platin ve paladyumu*” ifade ettiğine yer verilmektedir.

II. KAYDI ALTIN VERGİLENDİRME REJİMİ YASAL DAYANAĞI

Günümüzde mali gücü kavrama yöntemi gelir, servet ve harcama üzerinden vergi alınmasıdır^[10]. Çalışmaya konu bsmv, harcamalar

yasalaşma ve süre uzatımı bilgileri için bkz: Turan Parlakkılıç, ‘Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun: Türk Dış Ticaret Politikalarına Etkisi (1930-1960)’ (Yüksek Lisans Tezi, TC İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2023) 52-62.

[9] Eğilmez (n6).

[10] Mualla Öncel, Ahmet Kumrulu, Nami Çağan ve Cenker Göker, *Vergi Hukuku* (33. Bası, Turhan 2024) 283; Binhan Elif Yılmaz; Murat Batı, *Türk Vergi Sistemi* (7. Bası, Seçkin 2025) 19.

üzerinden alınan vergilerin iktisadi muamele vergileri çatısı altında yer almaktadır. Kaydi altın işlemlerinin vergilendirilme rejiminin tartışılabilmesi için bsvm'nin niteliği ve yasal dayanağının incelenmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

A) BANKA VE SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİNİN NİTELİĞİ

Bankacılık işlemleri para piyasası, sermaye piyasası gibi birçok piyasa ile iç içe geçmiş ve birçok sektörle bağlantılı işlemlerdir. Bu nedenle bu bankalar tarafından gerçekleştirilen işlemlerin vergilendirilmesinin de bu özellikten bağımsız değerlendirilmesi ve yürütülmesi mümkün olamamaktadır. Bankacılık işlemlerinin bütünleşik yapısı bu çalışmanın odak noktasında olmadığından bu bölümde sadece bankacılık işlemlerinin vergilendirme rejimini düzenleyen bsmv'nin iktisadi ve hukuki niteliği üzerinde durulmaktadır.

1- İktisadi Niteliği

Bsmv'nin toplam vergi hasılatı içinde payı büyük olmamakla birlikte yine de bu vergi, finans sektörünün kamu bütçesine kamu geliri getirmesini sağlamaktadır^[11]. Bsmv'nin sistemdeki temel işlevi ise sağladığı kamu geliri olmayıp finansal işlemlerin izlenerek kayıt altına alınması, mali disiplinin, denetimin ve şeffaflığın sağlanmasına hizmet etmesidir^[12].

Harcamalar üzerinden alınan vergiler, Devletin, Anayasa'nın 167. maddesi gereği “*para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirler*” almak görevi kapsamında da değerlendirilmekte; bsmv, piyasa istikrarsızlıklarını gidermede önemli bir araç olarak yorumlanmaktadır^[13].

[11] Bsmv gelirlerinin genel bütçe vergi gelirleri içindeki payı, 2019'da %3.4, 2020'de %3.2, 2021'de %2.8, 2022'de %2.5 ve 2024'te 2.9 olmuştur. Yılmaz; Batı (n10) 232.

[12] Ökkeş Kısa; Canatay Hacıköylü, 'Finansal İşlem Vergileri Hakkında Genel Bir Değerlendirme ve Türkiye için Bazı Öneriler' (2022) 22(1) Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 303, 313.

[13] Hüseyin Şen, Abdullah Keskin ve Ersan Öz, 'Tobin Vergisi Spekülatif Amaçlı Döviz Hareketlerini Önlemede Bir Çözüm Olabilir Mi' (2004) (190) Vergi Sorunları Ankara Barosu Dergisi 2025/3

Bsvm, bankaların ve yasal olarak verginin yükümlüsü olarak belirlenenlerin sunduğu hizmetler üzerine konan bir vergi olduğundan sunulan hizmetlerin maliyetlerini artırmaktadırlar^[14]. Halbuki finansal işlemlerde temel amaçların ve motivasyonların başında maliyet düşüklüğü gelmektedir^[15]. Bsmv yasal yükümlüsü banka, banker ve sigorta şirketleri olup mükellefler, gerçekleştirdikleri işlemler nedeniyle ödedikleri vergileri hizmet sundukları kişilerden tahsil etmekte; yani ödedikleri vergileri müşterilerine yansıtmaktadırlar^[16]. Bu yansıma mekanizması içinde bankalar gerçekleştirdikleri işlemler nedeni ile yükümlüsü oldukları vergileri hizmet sundukları kişilerden tahsil etmekte^[17]; bsmv, banka hizmetlerinden faydalananlarca ödendiğinden banka yasal yükümlü olmasına rağmen sadece ‘aracı yükümlü^[18]’ gibi işlev görmektedir. Bu

Dergisi 102 (Aktaran: Şerif Emre Gökçay, *Harcama Vergilerinin Tarihsel Gelişimi, Kuramsal Yapısı ve Etkinliği* (1.Bası, On İki Levha 2022) 273.

- [14] Güven Karakoç, ‘Banka Sigorta Muameleleri Vergisinin (BSMV), Kapsamı, Özellikleri, Kanundaki Yeri, Özellik Arz Eden Durumlar, Özelgeler ve Danıştay Kararları’ (2008) (105) Vergi Raporu Dergisi 70, 70.
- [15] Ahmet Kırmızı, *Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi* (2. Bası, Ankara Üniversitesi 2001) 2.
- [16] Abdurrahman Akdoğan, *Türk Vergi Sistemi ve Uygulaması* (5. Bası, Gazi 2006) 448; Fatih Seyhan, ‘Finansal İşlem Vergileri ve Türkiye’de Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Uygulaması’ (Doktora Tezi, TC Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2008) 176; Nami Çağan, ‘Bankaların Vergi Yükümlülükleri ve Vergi Sorumlulukları’ (1976) 33(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 21, 27. Verginin yansıtılmadığı durumlar ve bu durumun bankalar üzerindeki etkileri için bkz: Sezai Tanrıverdi, *Banka Muameleleri Vergisi’nin Bankacılık Sektöründe Rekabeti Bozucu Etkileri ve Bir Model Önerisi* (1. Bası, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu 2010) 3, 4. Gider vergilerinde yansımının temel prensipleri, yansımaya etki eden faktörler ve bu vergilerin yansımaları hakkındaki görüşler için bkz: Mualla Öncel, *Gider Vergileri* (1. Bası, Sevinç 1967) 74-84.
- [17] Fatih Saraçoğlu, *Türk Vergi Sistemi* (9. Bası, Gazi 2020) 450.
- [18] Akdoğan (n13) 448; Nurettin Bilici, *Türk Vergi Sistemi* (48. Bası, Savaş 2024) 175.

yansıtma da bankaların sunduğu hizmetlerin maliyetlerini artırarak talebi etkileyen unsurlardan biri olarak varlık göstermektedir^[19].

Bsmv düzenlemelerinin, banka dışı finansal aracılık faaliyetleri üzerindeki vergi yükü ile dengeli olması; sektörler arası dengeyi bozucu etki yaratmaması beklenmektedir^[20]. Finansal işlemlerin bsmv yasal yükümlülükleri tarafından yapılması halinde bu vergiye; diğer kişiler tarafından sunulmaları halinde katma değer vergisine tabi olmaları bu dengeyi bozucu etki doğurabilmektedir. Katma değer vergisinin yansıtılabilir ve indirilebilir özellikleri dikkate alındığında aynı nitelikteki işlem bakımından bsmv yükümlülükleri bakımından rekabeti bozucu etki yarattığından dezavantajlı konuma düşebilmektedir^[21].

Bsmv hukuki süreçlerinde veya tahsil süreçlerinde belirsizlik veya ağır vergi yükü, çok dinamik bir yapıya sahip olan finansal süreçlerin işleyişinde de tıkanıklığa neden olabilmektedir^[22]. Finansal işlemlerin vergilendirme süreçlerinin karmaşık olması vergiye uyumu da düşürücü etki yapmakta; finansal istikrarsızlıkta rol oynayabilmektedir^[23].

2- Hukuki Niteliği

Harcamalar üzerinden alınan vergiler, “*üretilen, satılan veya tüketilen mal ve hizmetler üzerine konulan vergilerdir*”^[24]. Tüketim önemli bir mali güç göstergesi olup tüketim üzerinden alınan vergiler mal ve hizmetlerin içine gizlenmiş; geliri veya serveti elde edildiklerinde değil harcamaları

[19] Fatih Seyhan (n13) 113; Kısa ve Hacıköylü (n9) 315, 316.

[20] Patrick Honohan, ‘Avoiding The Pitfalls In Taxing Financial Intermediation’ (2002) The World Bank Policy Research Working Paper 3056, 17 Erişim Tarihi 6 Nisan 2025.

[21] Tanrıverdi (n 13) 3, 4.

[22] Seyhan (13) 176.

[23] Kısa ve Hacıköylü (n9) 315, 316.

[24] Öncel, Kumrulu, Çağan ve Göker (n8) 499.

zaman vergilendirme yöntemi olan dolaylı vergilerdir^[25]. Özellikle gelir üzerinden alınan vergilerin, gelirin elde edilmesi ile oluşan mali gücü tam kavrayamadığı durumlar karşısında harcamalar üzerinden alınan vergilerin tamamlayıcı bir nitelik taşıdığı savunulmakta; harcamalar üzerinden alınan vergiler, vergilendirmede boşluk meydana gelmemesini sağlamak amacı ile kullanılmaktadır^[26].

Harcamalar üzerinden alınan vergilere doktrinde, uygulamada ve mevzuatta, gider vergisi, muamele vergisi, istihlak vergisi, istihsal vergisi, işletme vergisi, katma değer vergisi gibi kavramlar kullanılmış ve kullanılmaktadır^[27].

Harcamalardan alınan vergiler, iktisadi muamele vergileri ve hukuki muamele vergileri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Vergiyi doğuran olayın niteliğine göre yapılan bu ayrıma göre iktisadi muamele vergileri, üretim, tüketim, el değiştirme gibi ekonomik işlemler sırasında yapılan harcamalar üzerinden alınmakta^[28]; mal veya hizmetin değeri, fiyatı veya spesifik ölçüsü üzerinden hesaplanmaktadır^[29].

İktisadi muamele vergileri kendi içinde genel gider vergisi ve özel gider vergisi olarak ikiye ayrılmaktadır. Kapsanan mal ve hizmetten yola çıkarak yapılan bu ayrıma göre vergi konusunun bütün mal ve hizmetleri kapsamaması halinde genel gider vergisi; vergi konusunun seçilmiş mal ve hizmetler olması halinde özel gider vergisi ortaya çıkmaktadır^[30].

Harcamalar üzerinden alınan vergiler, malları kapsadığı gibi hizmetleri de kapsamakta; hizmet üzerinden alınan harcama vergilerine banka,

[25] İbid. 499; Yılmaz; Batı (n10) 203.

[26] Akif Erginay, *Kamu Maliyesi* (14. Bası, Savaş 1992) 106; Salih Turhan, *Vergi Teorisi ve Politikası* (5. Bası, Filiz 1993) 141.

[27] Öncel, Kumrulu, Çağan ve Göker (n8) 499; Turhan (n26) 153.

[28] Öncel, Kumrulu, Çağan ve Göker (n8) 499.

[29] Erginay (n27) 107.

[30] Öncel (n13) 13-50; Öncel, Kumrulu, Çağan ve Göker (n8) 499; Yılmaz; Batı (n10) 203.

banker ve sigorta şirketleri tarafından sunulan hizmetler de girmektedir^[31].

Temeli eski Mısır, eski Yunan ve Bizans'a dayandığı savunulan muamele vergileri, günümüz anlamı ile ilk defa 1916 yılında Almanya'da kabul edilmiş ardından Fransa, Belçika, Hollanda, İngiltere, İsviçre, İsveç gibi birçok ülkede hızla vergi sistemine dahil edilmiştir. Ülkemizde ilk muamele vergisi aşar vergisinin kaldırılması nedeni ile ortaya çıkan gelir kaybını giderebilmek amacı^[32] ile 1926 yılında uygulanmış ardından umumi istihlak vergisi, eğlence ve hususi istihlak vergisi, muamele vergisi, gider vergisi gibi birçok farklı adlarla vergi kanunları çıkarılmıştır^[33]. Ülkemizde finansal hizmetlere ilişkin vergilendirmenin alt yapısını oluşturan ve çalışmanın odak noktası^[34] olan bsmv, 6802 sayılı Kanun'da düzenlenmektedir.

B) BANKA VE SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİNİN KONUSU VE VERGİYİ DOĞURAN OLAY

6802 sayılı Kanun'un ikinci kısmında hizmet vergileri, bu kısmın birinci bölümünde banka ve sigorta muameleleri vergisi düzenlenmektedir. 6802 sayılı Kanun'un mevzu, vergiyi doğuran olay başlıklı 28. maddesinde düzenlendiği üzere *“banka ve sigorta şirketlerinin ... Finansal Kiralama Kanununa göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne*

[31] Efe Ayaz, 'Kurumlar Vergisi, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi ve Dijital Hizmet Vergisi Özelinde Türkiye'de Açık Bankacılık Uygulamaları' (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü 2024) 72.

[32] Turhan (n26) 145-147

[33] Gökçay (n 10) 84-89; Halil Nadaroğlu, *Kamu Maliyesi Teorisi* (11. Bası, Beta 2011) 396; Öncel, Kumrulu, Çağan ve Göker (n8) 500; Seyhan (n13) 112; Öncel (n13) 12.

[34] Gider Vergileri Kanunu, Kanun Numarası: 6802, Kabul Tarihi: 13.07.1956, RG 23.07.1956/9362.

nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabidir^[35].”

6802 sayılı Kanun’un mevzu, vergiyi doğuran olay başlıklı 28. maddesinden yola çıkarak bsmv’de vergiyi doğuran olay, banka ve sigorta şirketlerinin şekil sınırlaması olmaksızın yaptıkları herhangi bir işlemde ne nam altında olduğu fark etmeksizin kendi lehlerine nakden veya hesaben para almalarıdır.

Anılan hükümde düzenlenen tanımdan yola çıkarak bsmv’de vergiyi doğuran olayın gerçekleştiğinden ve işlemin verginin konusuna girdiğinden bahsedebilmek için üç unsur gerekmektedir. Bunlar^[36]:

- Bankaların
- Her ne şekilde ve nam altında olursa olsun muamele yapması
- Bu muamele dolayısı ile bankanın lehine nakden veya hesaben para alınmış olması

6802 sayılı Kanun’un verginin konusu ve vergiyi doğuran olay hakkında düzenlemesinden görüleceği üzere bsmv’den bahsedilebilmesi için üç unsurun birlikte gerçekleşmesi aranmakta; bu üç unsurun birlikte gerçekleştiği durumlarda artık başka bir gereklilik aranmaksızın bsmv tahsil edilmektedir. Bu gerekliliğin sonucu olarak:

- Verginin konusu, verginin yükümlüsü üzerinden kurgulanmakta^[37];

[35] 6802 sayılı Kanun, Madde 28(2): “Bankerlerin yapmış oldukları banka muamele ve hizmetleri dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar (kendileri veya başkaları hesabına menkul kıymet alıp satmayı, alım-satıma tavassut etmeyi veya alıp sattıkları menkul kıymet karşılığı borçları ödemeyi taahhüt etmeyi meslek haline getirenlerin bu faaliyetleri dolayısıyla lehlerine kalan paralar ile mevduat faizi vermek veya sair adlarla faiz ve benzeri menfaatler sağlamak üzere devamlı olarak para toplama işiyle uğraşanların topladıkları paralara sağladıkları gelir ve menfaatler üzerinden komisyon, ücret, hizmet karşılığı gibi adlarla aldıkları paralar dahil) da banka muameleleri vergisine tabidir.”

[36] Kırman (n12) 46; Seyhan (n13) 116.

[37] Ömer Çakıcı ve Mehmet Ceylan, *Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Teori - Uygulama – Mevzuat* (1. Bası, Türkiye Bankalar Birliği 2014) 43.

bankaların karşılığında para tahakkuk eden bütün işlemleri verginin konusuna girmekteyken bu işlemi banka harici kurum yaptığında verginin konusuna girmesi için ek özellikler aranmaktadır^[38].

- Verginin konusunu bankaların her şekilde yapmış oldukları bütün işlemler oluşturmakta; verginin konusuna bankaların yalnızca bankacılık hizmetleri dolayısı ile elde ettikleri paralar değil, bütün işlemleri karşılığında tahakkuk eden paralar girmektedir^[39].

- Banka tarafından her ne şekilde ve ne nam altında olursa olsun yapılan işlem sonucunda banka lehine para kalması halinde vergiyi doğuran olay gerçekleşmekte; işlem yapılmasına rağmen banka lehine para kalmadıysa vergi doğmamaktadır^[40].

C. BANKA VE SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİNDE MATRAH VE ORAN

6802 sayılı Kanun'un 31. maddesinde verginin matrahı düzenlenmekte, kambiyo işlemleri ile diğer işlemler arasında matrah ve oran bakımından farklılaştırmaya gidilmektedir. 32 Sayılı Karar'ın tanımlar başlıklı 2. maddesinin (h) bendinde döviz (kambiyo), “*efektif dahil yabancı parayla ödemeyi sağlayan her nev'i hesap, belge ve vasıtalar*” olarak tanımlanmakta; 6802 sayılı Kanun'un bsmv matrahını düzenleyen 31. maddesinde kambiyo satışlarının tutarı matrah olarak gösterilmektedir. Yine bu 31. maddeye göre bankaların kambiyo işlemi dışındaki işlemlerinde matrahı

[38] Huriye Kubilay, ‘Sigorta Muameleleri Nedeniyle Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Mükellefinin Kim Olduğu Sorunu’ (2005) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (7) 121, 124, 125; Tanrıverdi (n13) 105; Yusuf Ziya Taşkan, *Vergi Hukuku* (7. Bası, Adalet 2024) 649.

[39] Çağan (n13) 27; Kısa ve Hacıköylü (n9) 313; Öncel, Kumrulu, Çağan ve Göker (n8) 525; Tanrıverdi (13) 139; Taşkan (41) 649.

[40] Gökmen Selahattin, ‘İthalatın Finansmanı İçin Yurt Dışından Kullanılan Kredilerin Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Karşısındaki Durumu’ (2002) (Eylül-Ekim) Active 3 (Aktaran: Seyhan (n13) 117); Taşkan (n41) 649.

banka lehine kalan paralar oluşturmaktadır^[41].

6802 sayılı Kanun'un verginin matrahının düzenlendiği 31. maddesinde gösterildiği üzere giderler ve vergiler matrahtan indirilememekte; bu Kanun dahilinde tahsil edilen bsmv, matraha dahil edilememektedir.

6802 sayılı Kanun'un 31. maddesinde bankaların kambiyo işlemleri ve diğer işlemleri arasında yapılan matrah farklılaştırması vergiyi doğuran olay bakımından bir farklılaştırma yaratmaktadır. Şöyle ki üst bölümde açıklandığı üzere bankaların bsmv'de vergiyi doğuran olayı gerçekleştirmesi için üç unsur birlikte aranırken kambiyo işlemlerinde matrahın 'satış tutarı' olarak benimsenmesi bankaların kambiyo işlemleri bakımından bankanın kambiyo işlemi yapması yeterli sayılacak; bankaların kambiyo işlemlerinde vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesi için bankaların lehine para tahsili unsuru aranmayacaktır^[42]. Banka tarafından satış işlemi olmaması halinde ise vergiyi doğuran olay gerçekleşmeyecektir^[43].

"Para ya da para yerine geçenlerin değiştirilmesiyle ilgili işlemler"^[44] şeklinde özetlenebilecek kambiyo işlemleri, malın malla değiştirilmesi niteliğinde olup 'tipik aracılık hizmetleri'nden farklı bir özellik göstermekte; kambiyo işlemi bir malın başka bir malla değişimi niteliğinde olduğundan bankanın aktifte değişmediğinden lehe alınan para kriterinden ayrılarak satış matraha temel alınmaktadır^[45]. Bu açıklamadan yola çıkarak görülecektir ki matrahta yapılan farklılaştırma vergiyi doğuran olayın unsurları bakımından bir değişiklik yaratmakta ve fakat verginin konusu bakımından bir etkisi

[41] Fazıl Aydın, *Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Yorum ve Açıklamalar* (1. Bası, TÜRMÖB 2006) 93, 118.

[42] Aydın (n45) 11, 118; Öncel, Kumrulu, Çağan ve Göker (n8) 526; Tanrıverdi (n13) 138. Danıştay 7D, 2186/2006, 23.06.2004. Ayrıca Danıştay'ın bsmv matrahının safi/gayrisafi miktar olacağına dair eski tarihli kararları için bkz: Çağan (n13) 30.

[43] Kırmızı (n12) 186.

[44] Orhan Hançerlioğlu, *Ekonomi Sözlüğü* (1. Bası, Remzi 1981) 199. (Aktaran: Tanrıverdi (n13) 136).

[45] Tanrıverdi (n13) 136, 137.

olmamaktadır. Zira 6802 sayılı Kanun'un verginin konusu ve vergiyi doğuran olay başlıklı 28. maddesi '*bankaların her ne şekilde olursa olsun*' işlemlerini kapsamakta; işlemler bakımından bir sınırlama yapmamaktadır. Dolayısı ile kambiyo işlemleri halihazırda bsmv'nin konusuna girmekte, diğer bankacılık işlemlerinden vergiyi doğuran olay kriterleri ve matrah hesaplaması bakımından farklılaşmaktadır.

6802 sayılı Kanun'da kambiyo işlemleri ve diğer bankacılık işlemleri bakımından matrah unsurunda benimsenen farklılaştırma verginin oranı düzenlemelerinde de devam etmekte; bsmv ile kambiyo işlemleri vergi oranı farklı şekilde kurala bağlanmaktadır.

Matrah ve oran unsurunda yapılan bu farklılaşma uygulamada 'kambiyo vergisi' şeklinde kavramsal kullanımlar gelişmesine neden olmakta; farklı bir vergi türü gibi kullanılan kambiyo vergisi, "*kambiyo satışına bağlı olarak satış tutarı üzerinden banka ve sigorta muameleleri vergisi ödenmesini*"^[46] ifade etmektedir.

D. BANKA VE SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİNDE YÜRÜTME ORGANINA VERİLEN YETKİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın odaklandığı kaydi altının vergilendirilme rejimi tartışmaları sırası ile GİB görüşü ve 32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararı'na dayandığından 6802 sayılı Kanun ile yürütme organına verilen yetkinin kapsamı hem anılan idari işlemlerin hem 6802 sayılı Kanun'un anayasal ilkelere uygunluğunun saptanması bakımından önem arz etmektedir.

6802 sayılı Kanun ile alt ve üst sınırlar gösterilerek cumhurbaşkanına verginin oranında değişiklik yapma yetkisi verilmektedir. Nispet başlıklı 33. maddenin 2. fıkrasına göre cumhurbaşkanı, "*banka ve sigorta muameleleri için ayrı ayrı veya birlikte % 1'e, kambiyo muamelelerinde ise sıfıra kadar indirmeye ve kambiyo muamelelerinde on katına, vergiye tabi diğer muamelelerde ise kanuni seviyesine kadar arttırmaya yetkilidir.*"

[46] İbid 180-181.

Matrah başlıklı 31. maddenin 6 fıkrasında ise Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın yetki alanı düzenlenmekte; Bakanlık, matrah uygulamalarına ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkili kılınmaktadır.

Anayasa'nın vergi ödevi başlıklı 73. maddesinin 4. fıkrasında cumhurbaşkanına *“vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muafık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değışiklik yapmak yetkisi”* verilebileceği düzenlenmektedir. Görüleceği üzere 6802 sayılı Kanun'da yürütme organına verilen yetki bakımından Anayasa'ya aykırılık bulunmamaktadır.

III. KAYDI ALTIN ALIM SATIM İŞLEMLERİNDE GÜNCEL GELİŞMELER

Bankaların kaydi altın işlemlerinin vergi rejimi 2020 yılından bu yana tartışma konusu yapılmakta; konuya, kanun hükümleri, idari işlemler, mahkeme kararları üzerinden netlik kazandırılmaya çalışılmaktadır.

A) GELİRİDARESİBAŞKANLIĞIYAZISININİNCELENMESİ

Tartışma, GİB'in TBB'ye kaydi altın işlemlerinde uygulanacak vergi rejimi hakkında verdiği cevap ile başlamakta; GİB'in 2020 yılında TBB'ye gönderdiği yazıda bankalar nezdindeki yatırım hesapları ve diğer hesaplar üzerinden fiziki teslimat olmaksızın yapılacak altın satışlarının kambiyo işlemi olarak değerlendirilmesi ve bsmv'nin bu şekilde hesaplanması ileilmektedir.

GİB, TBB'ye gönderdiği yazıda 1567 sayılı Kanun'un *‘kambiyo mevzuatında hakkında düzenleme yapılmasına imkan tanınan kıymetler’* arasında kıymetli madenleri saydığı; 32 Sayılı Karar'ın ise altını kıymetli maden olarak tanımlandığı belirtilmektedir. Bu dayanakların ardından *“kıymetli maden ve dövizin kambiyo mevzuatında düzenlenen değerler olması, kambiyo mevzuatında kıymetli maden depo hesaplarında işlem gören kaydi tutarların açık bir tanımının yer almaması ve özü itibariyle fiziki teslimat yapılmadığı sürece kaydi ve değeri dövizle belirlenen bir tutarın söz konusu olması hususları dikkate alındığında; vadesiz ve yatırım hesapları üzerinden fiziki bir teslimat yapılan altın alım satım işlemlerinin kambiyo işlemi olarak*

değerlendirilmesi gerektiği” yönünde görüş bildirilmektedir^[47].

Bu açıklama fiziki teslimat olmaksızın altın işlemlerinde vergi matrahının kaydi altın satış bedeli olmasını ve oranın kambiyo işlemleri için öngörülen bsmv oranı olmasını getirmektedir. GİB’in bu yazısından önceki fiziki teslimat olmaksızın yapılan altın alım satım vergilendirme işlemleri kambiyo işlemi değil diğer banka işlemleri için öngörülen hükümler üzerinden yürütülmekteydi. Bu nitelendirme kapsamında vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesi için banka lehine para alınması aranmakta; matrahı bu alım satım arasındaki lehe fark oluşturmakta; oran olarak genel kural uygulanmaktaydı. Kaydi altın alım satım işlemlerinin GİB’in TBB’ye gönderdiği görüş doğrultusunda vergilendirilmesi halinde ise vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesi için banka lehine para kalması gerekmeyecek; matrahı doğrudan satış bedeli oluşturacak ve oran olarak kambiyo işlemleri için öngörülen oran uygulanması sonucu doğacaktır.

B) DANIŞTAY KARARLARININ İNCELENMESİ

Danıştay’ın bsmv hakkında birçok kararı olup çalışmada sadece ilgili GİB görüş yazısı hakkında verilmiş olan Danıştay 7. Daire^[48] ve DVDDK kararı^[49] ele alınacaktır.

1- Danıştay 7. Daire Kararının İncelenmesi

GİB’in TBB’ye bankaların fiziki teslimat olmaksızın yapılan altın satışı işlemlerinin kambiyo işlemi kapsamında bsmv hesaplanması yönündeki görüş yazının ve bu yazıya dayanarak altın alışı işlemine kambiyo işlemi oranında bsmv uygulanması işleminin iptali istemi ile TBB tarafından dava açılmıştır.

a) Davacı Türkiye Bankalar Birliği’nin İddiaları

TBB, GİB’in üst başlıkta ele alınan görüş yazısına karşı Danıştay’da iptal

[47] TÜRMOB, ‘Mevzuat Sirküleri’ (2020) <<https://www.alomaliye.com/wp-content/uploads/2020/09/gib-tbb.pdf>> Erişim Tarihi 6 Nisan 2025.

[48] Danıştay 7 D, 1362/1758, 28.03.2023.

[49] Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu, 1206/995, 13.11.2024

davası açmış, GİB'in yazısı görüş niteliğinde olsa dahi icrai nitelik taşıması ve TBB'nin menfaatini ihlal ettiğini iddia etmiştir. TBB başvurusunda, 6802 sayılı Kanun'un bsmv maddelerinden yola çıkarak *“bankaların müşterilerine altın satış işlemlerinin hiçbir zaman kambiyo satışı olarak değerlendirilmediğini ve altın satışı sırasında banka ve sigorta muameleleri vergisi tahsil edilmediğini, sadece altın satış bedeli ile altın maliyet bedeli arasındaki fark üzerinden değişen oranlarda banka ve sigorta muameleleri vergisi alındığını”* açıklamıştır. GİB'in kaydi altın işlemlerinin kambiyo işlemi olarak vergilendirilmesi yönündeki görüşünün Anayasa'nın vergi ödevi başlıklı 73. maddesinin vergilerin yasallığı ilkesinin düzenlendiği 3. fıkrasına ve cumhurbaşkanına yetki verilen 4. fıkrasına aykırı aykırı olduğu gerekçesi ile iptali istemiştir.

b) Davalı İdarenin Savunması

Hazine ve Maliye Bakanlığı, davalı bakanlık olarak GİB'in TBB'ye gönderdiği yazının bir görüş yazısından ibaret olması ve BSMV mükellefinin TBB olmaması nedenleri ile iptal istemi ile açılan davanın usul yönünden aykırılığını ileri sürmüştür.

Esas ilişkin savunmasında bankaların altın alım satım işlemlerinin vergilendirilmesi bakımından 6802 sayılı Kanun'a, kambiyo işlemlerinin yasal düzenlemesi bakımından 1567 sayılı Kanun'a değinmiş; *“kıymetli maden ve dövizin kambiyo mevzuatında düzenlenen değerler olması, kambiyo mevzuatında kıymetli maden depo hesaplarında işlem gören kaydi tutarların açık bir tanımının yer almaması ve özü itibarıyla fiziki teslimat yapılmadığı sürece kaydi ve değeri dövizle belirlenen bir tutarın söz konusu olması hususları dikkate alındığında, vadesiz ve yatırım hesapları üzerinden fiziki teslimat olmaksızın yapılan altın alım satım işlemlerinin kambiyo işlemi olarak değerlendirilerek 6802 sayılı Kanun uyarınca banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi tutulması gerektiği, bu işlemin yeni bir vergi getirilmesi şeklinde nitelendirilemeyeceği”* yönünde savunma yapmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı ise savunmasında 1567 sayılı Kanun uyarınca düzenlenen 32 sayılı Karar'da döviz (kambiyo) ve kıymetli maden

tanımlarının verildiğini, altın depo hesapları zorunlu karşılık oranlarının yabancı paralar ile aynı sınıfta olduğunu açıklamıştır. Ülkemizde gram altın fiyatının dolar cinsinden fiyatını verdiğini, gram altının dolar cinsinden fiyatının Türk lirasına çevrilmesi sırasında oluşan değerinin ise kambiyo kapsamındaki değeri olduğu belirtilmiştir. Altın Transfer Sistemi (ATS) nezdinde gram altının dolar cinsinden fiyatının Türk Lirası'na dönüştürülmesi sırasında elde edilen değer kambiyo kapsamındaki değer olduğunu açıklamıştır. Başkanlığın savunmaya eklediği üzere kaydi altın, havale, EFT işlemlerine konu edilmekte; bu süreç altına ödeme aracılığı niteliği kazandırmakta, bankalarda altın satışından kaynaklanan kâr ve zararlar ile altın varlıklarının dönem sonu değerlemelerinde ortaya çıkan değerleme farkı, gelir tablosu hesaplarında kambiyo karı veya zararı olarak yer almaktadır. Bu bağlantının kıymetli maden ve döviz, kambiyo mevzuatında düzenlenen değerler yaptığı; *“kambiyo mevzuatında kıymetli maden depo hesaplarında işlem gören kaydi tutarların açık bir tanımının yer almaması ve özü itibariyle fiziki teslimat yapılmadığı sürece kaydi ve değeri dövizle belirlenen bir tutarın söz konusu olması hususları dikkate alındığında, vadesiz ve yatırım hesapları üzerinden fiziki teslimat olmaksızın yapılan altın alım satım işlemlerinin kambiyo işlemi olarak değerlendirilmesi gerektiği”* ni ileri sürmüştür. Buna göre kaydi altın işlemlerinin bsmv kesintisinin kambiyo işlemi gibi yapılması gerekmektedir.

Başkanlığa göre vergilendirme sürecinin bu şekilde işlemesi için ayrıca bir genel düzenleyici işlem tesisine ise gerek bulunmamakta; kaydi altın alım satımı için GİB tarafından gösterilen vergilendirme hukuka aykırılık taşımamaktadır.

c) Danıştay Tetkik Hakimi ve Danıştay Savcısının Görüşü

Davalı idare savunmalarının üzerine Danıştay Tetkik Hakimi, 32 sayılı Karar ve bu Karar'a dayanarak hazırlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin 2008-32/35 sayılı Tebliğ

(32/35 sayılı Tebliğ)^[50]’de altın/kıymetli maden hesaplarının kambiyo işlemi olarak tanımlandığı bir düzenlemenin yer almadığı; kaydi altın hesabının kambiyo işlemi olarak değerlendirilmesinin GİB görüşü üzerine gerçekleştirilmesinin Anayasa’nın 73. maddesine aykırı olduğunu, bu nedenle işlemin iptali gerektiğini ileri sürmüştür.

Danıştay Savcısı düşüncesinde ise Anayasa’nın 73. maddesini, 6802 sayılı Kanun hükümlerini, 1567 sayılı Kanun hükümlerini ve 32 sayılı Karar’ı değerlendirilmiş; 1567 sayılı Kanun’un cumhurbaşkanına yetki veren maddesine işaret etmiş; 32 sayılı Karar’da döviz (kambiyo) ve kıymetli madenlerin ayrı ayrı tanımlandığına dikkat çekmiştir. Anılan mevzuatın incelenmesi üzerine “*kambiyo ve kıymetli madenlerin tanımı açık bir şekilde yapılmış olup, her ne şekilde olursa olsun altın, döviz (kambiyo) olarak değil, “kıymetli maden” olarak nitelendirilmiştir*” yönünde bir saptama yapmıştır. Danıştay savcısına görüşüne göre bankaların kaydi altın işlemlerinin kambiyo işlemi olarak değerlendirileceğine dair açık bir hüküm bulunmamaktadır. Savcının görüşüne göre fiziki teslimat olan ve olmayan altın işlemlerinin hepsi kıymetli maden satışı niteliğindedir ve kaydi altın işlemlerinin kambiyo işlemi olarak vergilendirilmesinin kanuni bir dayanağı bulunmadığından Anayasa’nın 73. maddesine aykırılık teşkil etmektedir.

d) Danıştay 7. Dairesinin Kararı

Danıştay, usul yönünden incelemede, TBB’nin idari işlem nedeni ile hak veya menfaatinin ihlal edildiğini iddia eden ilgilinin 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu^[51]’nin 2. maddesine göre dava açmasının önünde bir engel olmadığı bu nedenle TBB’nin dava açmasının mümkün olmadığı iddiasının yerinde olmadığı yönünde karar vermiş esas incelemesine geçmiştir.

[50] Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ, Sıra Numarası: 2008-32/35, RG 29.05.2008/26890.

[51] İdari Yargılama Usulü Kanunu, Kanun Numarası: 2577, Kabul Tarihi: 06.01.1982, RG 20.01.1982/17580.

Esas incelemesinde, Anayasa'nın hukuk devleti ilkesinin düzenlendiği 2., mülkiyet hakkının düzenlendiği 35., temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının sınırının düzenlendiği 13., vergilerin yasallığı ilkesinin düzenlendiği 73. maddelerine atıf yapmış; ardından 6802 sayılı Kanun'un bsmv'nin konusu, yükümlüsü, matrahının düzenlendiği maddelerini ele almıştır. Son olarak da 1567 sayılı Kanun'un cumhurbaşkanına verdiği yetkiye ve 32 sayılı Karar'ın döviz (kambiyo) ve kıymetli maden tanımlarına yer vermiştir. Anılan mevzuattan yola çıkarak, hukuki belirlilik ve güvenlik ilkeleri gereği, öncesinde vergilendirilmeyen bir konunun idarenin görüş yazısı ile vergilendirilmeye tabi tutulamayacağına; yürütme organına vergilendirme konusunda verilecek takdir yetkisinin verginin esaslı unsurlarına ilişkin olamayacağına, idarenin sadece kanunda çizilen sınırlar kapsamında kalarak tamamlayıcı ve açıklayıcı düzenlemeler yapabileceğine işaret etmiştir.

Danıştay, üst paragrafta yer alan değerlendirmeyi 6802 sayılı Kanun ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu hükümleri çerçevesinde ele almış; 5411 sayılı Kanun'un faaliyet konuları başlıklı 4. maddesinde kıymetli madenlerin alım-satım işlemleri ile para piyasası araçlarını ayrı işlemler olarak nitelendirdiğini belirtmiştir. Paralel şekilde 1567 sayılı Kanun'da da döviz (kambiyo) işlemleri ile kıymetli madenlerin ayrı ayrı ifade edildiğini bu nedenle *“bankaların vadesiz ve yatırım hesapları üzerinden fiziki teslimat olmaksızın yapılan altın satış işlemlerinin, bu konuda açık bir yasal düzenleme bulunmamasına rağmen kambiyo satışı olarak değerlendirilmesi suretiyle banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi tutulmasında ... Anayasa'nın kanunilik, hukuki belirlilik, hukuki güvenlik ve açıklık ilkelerine uyarlık görülmemiştir”* yönünde karar tesis etmiştir.

2- Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararının ve Karşı Oy Yazısının İncelenmesi

Danıştay 7. Dairesi'nin üst başlıkta incelenen kararı üzerine dosya Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu (DVDDK) önüne gelmiş; idare iddialarını tekrarlamış, TBB savunma yapmamış; Tetkik Hakimi istemin

reddi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir.

a) Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararı

DVDDK, usul yönünden yapılan incelemede işlemin idari davaya konu edilebilecek nitelikte bir düzenleyici işlem olduğuna oyçokluğuyla karar vermiştir. Kurul, ardından, GİB’in görüş yazısının 2575 sayılı Danıştay Kanunu^[52]’nin 24. maddesinin 1. fıkrası gereği Danıştay’ın ilk derece mahkemesi olarak görev alanına giren bir konu olduğuna işaret etmiştir. Altın alım satım işlemi nedeni ile bsmv alınması işleminin ise 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun^[53]’un 6. maddesi gereği vergi mahkemelerinin görev alanına giren konu olduğunu belirtmiştir. Bu dayanaklardan yola çıkarak düzenleyici bir işlem ile uygulamaya dair bir işlemin iptallerinin aynı dava dilekçesi üzerinden Danıştay nezdinde idari davaya olanak bulunmadığına bu nedenle Danıştay 7. Dairesi tarafından verilen kararın bozulması gerektiğine karar vermiştir.

DVDDK, esas yönünden yaptığı incelemede ise başka bir açıklama yapmaksızın Danıştay 7. Dairesi kararına karşı ileri sürülen temyiz gerekçelerinin temyize konu daire kararının bozulmasını gerektirecek durumda olmadığı yönünde karar tesis etmiştir.

b) Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu Karşı Oy Yazısı

Kurul kararının karşı oy yazısında ise 5411 sayılı Kanun’un bankaların faaliyetleri, 6802 sayılı Kanun’un bsmv hükümleri, 32 sayılı Karar’ın kambiyo ve kıymetli maden tanımları anılarak *“bankaların her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paraların banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle kaydı olanlar dahil olmak üzere kıymetli maden olarak her tür ve şekilde altın satışının*

[52] Danıştay Kanunu, Kanun Numarası: 2575, Kabul Tarihi: 06.01.1982, RG 20.01.1982/17580.

[53] Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 2576, Kabul Tarihi: 06.01.1982, RG 20.01.1982/17580.

kambiyo muamele vergisine tabi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.”

Karşı oy yazısında, davalı idarenin savunmasında işaret ettiği üzere bankaların hesap sahiplerine altının değerini Türk Lirası veya döviz olarak ödemesine izin verilmesinin kaydi altın satışı olacağı; Altın Transfer Sistemi (ATS)’nde de altın değerinin kıymetli madenin dolar üzerinden fiyatı ve dolar kuru araçları ile yapıldığına işaret edilmiştir. Buradan yola çıkarak altının değerinin kambiyo kapsamındaki değerinden bahsedilmesi gerektiği, EFT işlemlerinde de altın varlıklarının dönem sonu değerlemelerinde ortaya çıkan farkın kambiyo karı veya zararı olarak muhasebeleştirildiği gösterilmiştir. Bu açıklamalardan yola çıkarak karşı oy yazısında “fiziki teslimat yapılmadan gerçekleştirilen altın satış işlemlerinin yabancı parayla ödemeyi sağlayan her nev’i hesap, belge ve vasıtalar kapsamında değerlendirilerek ... döviz (kambiyo) olarak nitelendirilmesinde ve banka ve sigorta muameleleri vergisi hesaplanmasında hukuka aykırılık bulunmamaktadır” yönünde görüş bildirilmiştir.

C. 32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanı Kararının İncelenmesi

Anılan GİB görüş yazısı ve Danıştay kararları ardından 2025 yılında cumhurbaşkanı kararı ile kaydi altın işlemlerinin kambiyo işlemi sayılacağı düzenlenmiştir. 32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanı Kararı’nın 7. maddesi ile 32 sayılı Karar’a “kıymetli maden depo hesaplarında fiziki teslimat olmaksızın yapılan alım satım işlemleri kambiyo işlemi sayılır” düzenlenesi eklenmiştir. Bu düzenleme ile fiziki teslimat olmaksızın kaydi kıymetli maden/altın alım satım işlemlerinin 6802 sayılı Kanun kapsamında kambiyo işlemleri için öngörülen şekilde bsmv’ye tabi olmasının sağlanması amaçlanmıştır.

IV. BANKALARIN KAYDI ALTIN İŞLEMLERİNİN VERGİLENDİRİLME REJİMİNİN GÜNCEL GELİŞMELERLE BİRLİKTE DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın değerlendirme kısmında benimsenecek yöntem önce mevcut durumda bankaların fiziki teslimat olmaksızın kaydi altın

işlemlerinin hukuki niteliğinin ve mevcut yasal dayanaklar ile tabi olduğu vergilendirme rejiminin saptanması; ardından da 2020 yılından bu yana bu konuda meydana gelen gelişmelerin kronolojik olarak ele alınması sureti ile değerlendirilmesi şeklinde olacaktır.

A) KAYDI ALTININ HUKUKİ NİTELİĞİNİN VE TABİ OLDUĞU VERGİLENDİRME REJİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

6802 sayılı Kanun'un mevzu, vergiyi doğuran olay başlıklı 28. maddesinden yola çıkarak bsmv'de vergiyi doğuran olay, banka ve sigorta şirketlerinin şekil sınırlaması olmaksızın yaptıkları herhangi bir işlemde ne nam altında olduğu fark etmeksizin kendi lehlerine nakden veya hesaben para almalarıdır. Matrahta yapılan farklılaştırma vergiyi doğuran olayın unsurları bakımından bir değişiklik yaratmakta ve fakat verginin konusu bakımından bir etkisi olmamaktadır. Zira 6802 sayılı Kanun'un verginin konusu ve vergiyi doğuran olay başlıklı 28. maddesi '*bankaların her ne şekilde olursa olsun*' işlemlerini kapsamakta; işlemler bakımından bir sınırlama yapmamaktadır. Dolayısı ile kambiyo işlemleri halihazırda bsmv'nin konusuna girmekte, diğer bankacılık işlemlerinden vergiyi doğuran olay kriterleri ve matrah hesaplaması bakımından farklılaşmaktadır.

5411 sayılı Kanun'da açık şekilde gösterildiği üzere kıymetli madenlerin alım satımı bankacılık faaliyetleri arasında olup, bu işlemler para piyasası araçlarının alım satımı ile birlikte efektif dahil kambiyo işlemleri altında tanımlanmaktadır. 5411 sayılı Kanun'da para piyasası araçları için de kıymetli madenlerin alım satımı için de bir ayırım yapılmamakta; faaliyet alanı '*efektif dahil kambiyo işlemleri*' olarak geniş kapsamda belirlenmektedir.

Kambiyo ve kıymetli maden konularında yapılacak düzenlemeleri cumhurbaşkanının yetkisine bırakan 1567 sayılı Kanun'a dayanarak yayımlanan 32 sayılı Karar'da da kıymetli maden '*her tür*' şekilde altını kapsayacak şekilde tanımlanmakta; bir ayırım yapılmamaktadır. Aynı maddede döviz (kambiyo) bakımından yapılan tanımda da yabancı parayla ödeme sağlamak bakımından her nevi hesap ve vasıtalar şeklinde ayırım yapılmaksızın bir kapsam belirlenmektedir.

Ülkemizde uygulanmakta olan Altın Transfer Sistemi (ATS) ile yabancı para ve altın dönüşümü ile ödeme mekanizması kurulmakta; altın, yabancı para ile ödeme sağlama aracı olarak işlev görmektedir.

Yapılan bu saptamalardan yola çıkarak bankalar tarafından fiziki teslimat olmaksızın yapılan kaydi altın işlemlerinin 5411 sayılı Kanun'un ayırım veya kısıtlama yapmaksızın benimsediği faaliyet konusu yasal dayanağı nezdinde bir kambiyo işlemi olduğu; 1567 sayılı Kanun'a dayanarak çıkarılan 32 sayılı Karar'ın da yine ayırım ve kısıtlama yapmaksızın 5411 sayılı Kanun'dan kaynaklanan yasal dayanağa paralel şekilde bir düzenleme içerdiğini söylemek gerekmektedir. Mevzuatın bu hali ile bankaların kaydi altın işlemleri kambiyo işlemi niteliğinde olup, başka bir düzenlemeye gerek kalmaksızın kambiyo işlemi olarak vergilendirilmesi beklenmektedir.

B) GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI GÖRÜŞ YAZININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Üst başlıkta yapılan değerlendirme ve varılan sonuç gereği bankaların kaydi altın işlemleri kambiyo işlemi niteliğindedir. Bu nedenle yapılacak tüm idari işlemler malumun ilanı ve açıklayıcı nitelikte olacaktır.

6802 sayılı Kanun'da verginin konusu şekil ve nam ayırd etmeksizin tüm bankacılık işlemlerini kapsamakta; kambiyo işlemleri ve diğer işlemler için matrah ve oran bakımından farklılaştırmaya gidilmektedir. 6802 sayılı Kanun'un bankaların kambiyo işlemleri ve diğer işlemleri bakımından matrahta yaptığı farklılaştırma vergiyi doğuran olayın unsurlarını değiştirmekte; banka lehine para kalması kambiyo işlemleri için vergiyi doğuran olayın bir unsuru olmazken bankaların diğer işlemleri için banka lehine para kalması vergiyi doğuran olayın bir unsurunu oluşturmaktadır.

Mevcut yasal düzenlemeler, bankaların kaydi altın işlemlerinin kambiyo işlemi niteliğinde olması sonucunu doğurmasaydı, GİB'in yazısında bankaların kaydi altın işlemlerinin kambiyo işlemi gibi vergilendirilmesi yönünde görüş bildirmesi, bu işlemlerin bankaların diğer işlemlerine göre vergiyi doğuran olay, matrah ve oran bakımından farklı rejime tabi olmasının idari işlem ile sağlanması çabası niteliğinde olacaktı. Verginin

vergiyi doğuran olay, matrah, oran unsurlarının GİB'in görüş yazısı ile düzenlenmesi vergilerin yasallığı ilkesine aykırı olacaktır. Böyle bir durumda yazının hukuki niteliği ve yargısal denetimin nasıl olacağı hususu da tartışmaya açık olacaktı^[54].

Çalışmada varılan sonuç gereği, bankaların kaydi altın alım satım işlemlerinin 5411 sayılı Kanun düzenlemeleri çerçevesinde banka kambiyo faaliyeti olarak işlem görmesi beklenmektedir. Dolayısı ile bu yasal düzenlemeler karşısında GİB görüş yazısı herhangi bir hukuka aykırılık taşımamaktadır.

C) DANIŞTAY KARARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Danıştay 7. Dairesi ve'nin kararına, 5411 sayılı Kanun, 1567 sayılı Kanun ve 32 sayılı Karar hükümleri dikkate alındığında katılmak mümkün görünmemektedir^[55]. Kararda yer alan yasallık, hukuki belirlilik ve güvenlik, açıklık ilkelerine aykırılık saptamasında ise GİB işlemi için öne sürülen hukuki gerekçelerle olmasa da çalışmanın ilerleyen kısmında ele alınacağı açılardan haklılık payı bulunmaktadır.

Danıştay tetkik hakiminin GİB görüş yazısını Anayasa'nın 73. maddesinde düzenlenen vergilerin yasallığı ilkesine aykırı görme gerekçesine de ayrıca değinmek yerinde olacaktır. Tetkik hakimi, vergilerin yasallığı ilkesine aykırılığın dayanağını, kaydi altın hesaplarının idarenin görüş yazısı üzerine kambiyo işlemi sayılması; 32 sayılı Karar ile 32/35 sayılı Tebliğ'de "*altın veya diğer kıymetli maden hesaplarının kambiyo olarak tanımlanacağına dair bir düzenlemenin yer almaması*" olarak göstermektedir. Vergilerin yasallığı ilkesi, idarenin keyfilikliğini önlemek amacı ile verginin tüm unsurlarının kanunla

[54] Söz konusu tartışma için bkz: Öz; Göker (n3) 26-28.

[55] Çalışmanın odak sorunundan uzaklaşmamak adına yargılama usulü konuları değerlendirme kapsamı dışında bırakılmakta; GİB yazısının icrailiği ve TBB'nin dava ehliyeti tartışmaları ele alınmamaktadır. Fazıl Aydın, *Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Yorum ve Açıklamalar* (1. Bası, TÜRMÖB 2006) 93, 118.

konulup, değiştirilip, kaldırılmasını gerektirmekte^[56]; cumhurbaşkanına Anayasa'nın 73. maddesinin 4. fıkrasında verilen yetki, kanunda alt ve üst sınırlar gösterilmiş olmak şartı ile vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muafık, istisna, indirim ve oranlarında değışiklik yapmak ile sınırlıdır. Bu anayasal dayanaktan yola çıkarak görülecektir ki kaydi altın işlemlerinin kambiyo işlemi olarak vergilendirilmesi için yasal bir dayanağa ihtiyaç olup, tetkik hakimi görüşünde belirtildiği gibi GİB'in böyle bir dayanak olmaksızın düzenleme yapmasını vergilerin yasallığı ilkesine aykırı duruma getirebilecek husus 32 sayılı Karar'da ya da 32/35 sayılı Tebliğ'de tanım verilmemiş olması değildir. Başka bir deyişle herhangi bir yasal dayanak olmaksızın 32 sayılı Karar ya da 32/35 sayılı Tebliğ'de kaydi altın işlemleri kambiyo işlemi olarak sayılarak bu şekilde vergilendirilmesi öngörülseydi dahi bu idari işlemler de GİB görüş yazısı da vergilerin yasallığı ilkesine aykırı olacaktı.

DVDDK kararı ise yoğunlukla, bu çalışmanın odağı dışında kalmakta olan yargılama usulü noktalarına odaklanmış; esasa dair kararda temyize konu kararın bozulmasını gerektirecek durum görmediğini iletmiştir. Bu nedenle DVDDK kararına dair Danıştay 7. Daire kararına yapılan değerlendirmelere ek bir değerlendirme yapılmayacaktır.

D) 32 SAYILI KARARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR CUMHURBAŞKANI KARARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

5411 sayılı Kanun hükümleri dikkate alındığında 32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanı Kararı da malumun ilanı niteliğindedir. 5411 sayılı Kanun hükümleri ile 1567 sayılı Kanun ve 32 sayılı Karar ile kurulan hukuki rejim, bankaların kaydi altın işlemlerinin kambiyo işlemi niteliğinde olmasını getirmektedir. Bu şekilde bir yasal dayanak olmaması halinde söz konusu altın işlemlerinin kambiyo işlemi sayılması nitelendirmesinin cumhurbaşkanı kararı ile yapılması durumunda, GİB görüş işlemi için yapılan yorumlar burada da geçerli olacaktır. Her ne kadar söz konusu altın işlemlerinin kambiyo işlemi

[56] Gülsen Güneş, *Verginin Yasallığı İlkesi* (3. Bası, On İki Levha 2011) 15.

sayılması uygulamada bu işlemlerin tabi olacağı matrah usulü ve oran bakımından farklılık yaratacaksa da hukuki nitelik itibari ile cumhurbaşkanı kararı ile yapılmaya çalışılan hukuki nitelendirme vergiyi doğuran olay üzerinde sonuç doğuracaktı.

Cumhurbaşkanı'nın Anayasa'nın 73. maddesinin 4. fıkrasında verilen yetki çerçevesinde, kanunda alt ve üst sınırları gösterilmiş olmak şartı ile verginin oranında değişiklik yapma yetkisi olsa da bu örnekteki 32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanı Kararı vergiyi doğuran olayın değiştirilmesi sonucunda oranda değişikliğe neden olduğundan cumhurbaşkanının bu şekilde vergiyi doğuran olay üzerinde bir yetkisi bulunmamaktadır.

32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanı Kararı malumun ilanı niteliğinde olduğundan bir aykırılık taşımamaktadır. 5411 sayılı Kanun, 1567 sayılı Kanun ve dayanağı 32 sayılı Karar ile kurulan rejim kaydı altın işlemlerinin kambiyo işlemi niteliğini düzenliyor olmasaydı 32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanı Kararın vergilerin yasallığı ilkesini ihlal ettiğini söylemek gerekecekti.

E) KAYDI ALTININ VERGİLENDİRİLME REJİMİNE DAİR GÜNCEL GELİŞMELERİN VERGİLENDİRME İLKELERİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Finansal işlemler hem işlem türleri, piyasa aktörleri, işlem süreçleri gibi birçok unsuru barındıran karmaşık yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır^[57]. Bu işlemlerin ticaret hukuku, tüketici hukuku, rekabet hukuku gibi birçok hukuk dalı; iktisat, maliye, muhasebe gibi birçok disiplin ile kesişimi bulunmaktadır. Hali hazırda karmaşık ve zor süreçler olan finansal işlemlerin vergilendirme rejimi de birçok karışıklığa yol açmaktadır. Bu karışıklığın ve uyuşmazlıkların giderilebilmesi için hukuki güvenlik ve belirlilik, yasallık ve mali güce göre vergilendirme ilkeleri bakımından

[57] Örneğin kripto varlıkların vergilendirilmesinde bsmv tartışması için bkz: Kardelen Büşra Orkun, *Kripto Varlıkların Vergilendirilmesi* (1. Bası, On İki Levha 2022) 152.

birtakım yasal düzenlemeler ihtiyaç bulunmaktadır.

1- Hukuki Belirlilik ve Hukuki Güvenlik İlkesi

2020 yılından bu yana bankaların fiziki teslim olmaksızın yapılan kaydi altın işlemlerinin vergilendirme rejimi tartışmalarının temelinde büyük oranda finansal işlemlerin karmaşık yapısı ve anlaşılmayan, belirsiz hukuki düzenlemeler yer almaktadır. Aynı mevzuata dayanarak yapılan yorumlar, çalışmada da ele alındığı üzere 6802 sayılı Kanun'un uygulanması yönünden birbirine tamamen zıt iki sonuca varabilmektedir.

Hukuki belirlilik ve hukuki güvenlik ilkeleri bakımından tartışmanın temelinde yatan sorun kaydi altın işlemlerinin hukuki niteliği olup bunların kambiyo işlemi olup olmamasına göre farklı bir vergilendirme doğmaktadır. 5411 sayılı Kanun'un bankaların faaliyetleri maddesinden yola çıkarak yapılan belirlemede DVDDK karşı oy yazısı ve bu çalışma, söz konusu işlemlerin 5411 sayılı Kanun uyarında kambiyo işlemi olduğu sonucuna; Danıştay 7. Dairesi ve DVDDK tam tersi sonuca varmaktadır^[58].

Konunun bu kadar karmaşık olması ve aynı mevzuata dayanarak tamamen zıt iki sonuca varılabilmesi ile başlı başına hukuku belirlilik ve hukuki güvenlik ilkeleri bakımından oldukça sakıncalıdır. Dolayısı ile mevcut tartışmaların giderilmesi ve konunun açık şekilde sonuca bağlanabilmesi için 5411 sayılı Kanun başta olmak üzere ilgili mevzuatta açık ve anlaşılır yasal düzenlemelere gidilmesi ihtiyacı bulunmaktadır.

2- Vergilerin Yasallığı İlkesi

Çalışmanın bsmv düzenlemelerinin incelendiği ikinci bölümde ortaya konduğu üzere, bsmv bir gider vergisi olup bu vergiler genel veya özel nitelikte olabilmektedir. Bsmv, banka işlemleri bakımından genel nitelikli bir gider vergisi olarak işlev görmektedir. Verginin, genel

[58] Hasan Eraslan, 'Kaydi Altın Satışına Yüzde 1 Kambiyo Vergisi' (Vergi Sorunları Dergisi, 1 Haziran 2020) <<https://www.vergisorunlari.com.tr/yazi/hasan-erarslan/kaydi-altin-satisina-yuzde-1-kambiyo-vergisi/277>> Erişim Tarihi 7 Nisan 2025; Özlem Güler, '9595 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı, Vergilerin Kanuniliği' (MuhasebeTr, 18 Mart 2025) <<https://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/ozlemguler/001/>> Erişim Tarihi 7 Nisan 2025.

nitelikli düzenlenmesinin önünde bir engel olmayıp konu yasakoyucunun takdirindedir. Fakat sistemimizde bsmv'nin bankaların “*her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler*”^[59] şeklinde oldukça geniş ve belirsiz şekilde tanımlanması, bu işlemlere dair bir açıklama veya örnekleme yapılmaması güncel finansal işlem gelişmelerinde kıyasa varabilecek sakıncalara ve vergilerin yasallığı ilkesinin ihlaline neden olabilecek bir yasa yapım tekniği olarak görünmektedir.

Sistemimizde, yine genel gider vergisi niteliğinde olan, iktisadi muamele vergilerinden katma değer vergisinin konusu, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu (3065 sayılı Kanun)^[60]’nda “*ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler, her türlü mal ve hizmet ithalatı*” şeklinde geniş tanımlanmış ardından 3065 sayılı Kanun’un 1-5. maddelerinde diğer faaliyetlerden doğan teslim ve hizmetler, teslim, teslim sayılan haller, hizmet, hizmet sayılan haller ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

Her ne kadar kaydi altın işlemlerinin 6802 sayılı Kanun’un konusuna girmesi bakımından bir tartışma bulunmasa da bu işlemlerin bsmv'nin konusunda kambiyo işlemi mi diğer bankacılık işlemleri gibi mi vergilendirileceği hususunda karmaşa bulunmaktadır. Bu karmaşanın giderilmesi için 6802 sayılı Kanun’da 3065 sayılı Kanun’da benimsenen gibi ayrıntılı bir düzenlemeye yer verilmesi vergilerin yasallığı ilkesinin bu konuda yaşanmakta olan güncel tartışmalar gibi belirsizlikte kalmasını engelleyecektir.

SONUÇ

Bankaların fiziki teslimat olmaksızın kaydi altın alım satım işlemlerinin vergilendirilme rejimi hakkında 2020 yılından bu yana bir tartışma ve belirsizlik yaşanmaktadır. Bu tartışma, TBB’nin GİB’den görüş istemesi

[59] 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere

[60] Katma Değer Vergisi Kanunu, Kanun Numarası: 3065, Kabul Tarihi: 25.10.1984, RG 02.11.1984/18563.

HAKEMLİ

üzerine GİB’İN TBB’ye ilettiği yazı ile doğmuştur. GİB bu görüş yazısında söz konusu kaydi altın işlemlerinin 6802 sayılı Kanun’un kambiyo işlemlerinin tabi olduğu vergilendirme hükümlerine tabi olacağını bildirmiş; GİB’in bu görüş yazısına karşı TBB tarafından ilk derece mahkemesi sıfatı ile Danıştay’da iptal davası açılmıştır. Danıştay 7. Dairesi görüş yazısını vergilerin yasallığı, hukuki belirlilik, hukuki güvenlik ve açıklık ilkelerine aykırı bularak iptal etmiş; Danıştay Vergi Dava Dairleri Kurulu önüne gelen uyuşmazlık Kurul tarafından da aynı gerekçelerle onanmıştır. 2025 yılının Mart ayında yayımlanan cumhurbaşkanı kararı ile de bankaların kaydi altın işlemlerinin kambiyo işlemi niteliğinde olduğu düzenlenmiştir.

Tartışmanın temelinde bankaların kaydi altın işlemlerinin hukuki niteliğinin saptanması yatmakta; bu işlemlerin hukuki niteliğinin yasal temelini 5411 sayılı Kanun oluşturmaktadır. 5411 sayılı Kanun, bankacılık faaliyetlerini sayarken sınırlama yapmaksızın efektif dahil kambiyo işlemlerini “*para piyasası araçlarının alım ve satımı; kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri*” olarak tanımlamakta; 1567 sayılı Kanun’a dayanarak hazırlanan 32 sayılı Karar da 5411 sayılı Kanun’a paralel şekilde sınırlama getirmeksizin tanımlamaya gitmektedir. 32 sayılı Karar’a göre altının da dahil olduğu kıymetli madenler “*her tür ve şekilde altın, gümüş, platin ve paladyumu*”; döviz (kambiyo) işlemleri “*efektif dahil yabancı parayla ödemeyi sağlayan her nev’i hesap, belge ve vasıtalar*” olarak tanımlanmaktadır. Bu düzenlemelerden yola çıkarak bankaların kaydi altın işlemlerinin hukuki niteliği kambiyo işlemi olmaktadır.

Aynı mevzuata dayanarak TBB tarafından yapılan savunma, Danıştay 7. Daire ve DVDDK tarafından tam zıttı sonuca varılmaktadır. Çalışmada, GİB görüş yazısında ve DVDDK karşı oy yazısında varılan sonuca göre bankaların kaydi altın işlemlerinin hukuki niteliği belirli olup; aynı mevzuat incelenerek tam ters iki sonuca varılıyor olması mevzuatın karmaşık ve belirsiz yapısını ortaya koymaktadır. Finansal işlemlerin karmaşık yapısı, anlaşılması zor bir mevzuatla birleştiği zaman yürütme ve yargı organı tarafından birbiri ile çelişen uygulamalar ortaya çıkarabilmekte; hukuki

belirlilik ve hukuki güvenlik ilkelerini tehlikeye atabilmektedir.

Bsmv, bankların işlemleri bakımından genel nitelikli bir gider vergisi olmakla birlikte mevzuatın bu kadar geniş şekilde kaleme alınması vergilerin yasallığı bakımından da sakınca yaratabilmektedir. Bankların kaydi altın işlemlerinin hukuki niteliğinin saptanması ve vergilendirme rejiminin belirlenmesi süresince vergilendirme ilkelerinin tartışma yaratmayacak şekilde sağlanması için öncelikle yasal dayanağın ardından diğer mevzuatın, gelişen finansal işlem türlerine göre güncel ve ayrıntılı şekilde düzenlenmesi uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

Akdoğan A, *Türk Vergi Sistemi ve Uygulaması* (5. Bası, Gazi 2006).

Ayaz E, 'Kurumlar Vergisi, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi ve Dijital Hizmet Vergisi Özelinde Türkiye'de Açık Bankacılık Uygulamaları' (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü 2024).

Aydın F, *Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Yorum ve Açıklamalar* (1. Bası, TÜRMOB, 2006).

Bilici N, *Türk Vergi Sistemi* (48. Bası, Savaş 2024).

Çağan N, 'Bankaların Vergi Yükümlülükleri ve Vergi Sorumlulukları', (1976) 33(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 21-47.

Çakıcı Ö ve Ceylan M, *Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Teori-Uygulama-Mevzuat* (1. Bası, Türkiye Bankalar Birliği 2014).

Eğilmez M, 'Türk Parası Kıymetini Koruma(ma) Kanunu' <<https://www.mahfiegilmez.com/2022/06/turk-paras-kymetini-korumama-kanunu.html>> Erişim Tarihi: 6 Nisan 2025.

Eraslan H, 'Kaydi Altın Satışına Yüzde 1 Kambiyo Vergisi' (Vergi Sorunları Dergisi, 1 Haziran 2020) <<https://www.vergisorunlari.com.tr/yazi/hasan-erarslan/kaydi-altin-satisina-yuzde-1-kambiyo-vergisi/277>> Erişim Tarihi 7 Nisan 2025.

Erginay A, *Kamu Maliyesi* (14. Bası, Savaş 1992).

Gökçay ŞE, *Harcama Vergilerinin Tarihsel Gelişimi, Kuramsal Yapısı ve Etkinliği* (1. Bası, On İki Levha 2022).

Göker C, 'Mali Hizmetler ve Harcamaların Vergilendirilmesi' in Billur Yaltı (ed) *Uluslararası Vergi Hukuku Konularına Türkiye Yaklaşımı* (On İki Levha 2017) 109-135.

Gülşen G, Verginin Yasallığı İlkesi (3. Bası, On İki Levha 2011)

Güler Ö, '9595 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı, Vergilerin Kanuniliği' (MuhasebeTr, 18 Mart 2025) <<https://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/ozlemguler/001/>> Erişim Tarihi 7 Nisan 2025.

Karakoç G, 'Banka Sigorta Muameleleri Vergisinin (BSMV), Kapsamı, Özellikleri, Kanundaki Yeri, Özellik Arz Eden Durumlar, Özelgeler ve Danıştay Kararları' (2008) (105) Vergi Raporu Dergisi 70-79.

Kırman A, *Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi* (2. Bası, Ankara Üniversitesi, 2001).

Kısa Ö ve Hacıköylü C, 'Finansal İşlem Vergileri Hakkında Genel Bir Değerlendirme ve Türkiye için Bazı Öneriler' (2022) 22(1) Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 303-322.

Kubilaş H, 'Sigorta Muameleleri Nedeniyle Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Mükellefinin Kim Olduğu Sorunu' (2005), Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (7) 121-131.

Nadaroğlu H, *Kamu Maliyesi Teorisi* (11. Bası, Beta 2011).

Öncel M, *Gider Vergileri* (1. Bası, Sevinç 1967).

Öncel M; Kumrulu A; Çağan N ve Göker C, *Vergi Hukuku* (33. Bası, Turhan 2024).

Öz S; Göker C, 'Kaydi Altın Alış Satışlarına Getirilen BSMV'nin Hukuka Uygunluğu ve Yargısal Denetimi' (2020) 386, Vergi Sorunları Dergisi 23-29.

Parlaklıç T, 'Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun: Türk Dış Ticaret Politikalarına Etkisi (1930-1960)' (Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2023).

Patrick Honohan, 'Avoiding The Pitfalls In Taxing Financial Intermediation' (2002) The World Bank Policy Research Working Paper 3056, 17 Erişim Tarihi 6 Nisan 2025.

Seyhan F, 'Finansal İşlem Vergileri ve Türkiye'de Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Uygulaması' (Doktora Tezi, TC Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2008).

Saraçoğlu F, *Türk Vergi Sistemi* (9 Bası, Gazi 2020).

Tanrıverdi S, *Banka Muameleleri Vergisi'nin Bankacılık Sektöründe Rekabeti Bozucu Etkileri ve Bir Model Önerisi* (1. Bası, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu 2010).

Taşkan YZ, *Vergi Hukuku* (7. Bası, Adalet 2024).

Turhan S, *Vergi Teorisi ve Politikası* (5. Bası, Filiz 1993).

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki 1567 Sayılı Kanunun Yürürlük Süresinin Uzatılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Ticaret ve Plân Komisyonları Raporları (1/614)' <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c025/mm__01025036ss0557.pdf> Erişim Tarihi: 6 Nisan 2025.

TÜRMOB, 'Mevzuat Sirküleri' (2020) <<https://www.alomaliye.com/wp-content/uploads/2020/09/gib-tbb.pdf>> Erişim Tarihi 6 Nisan 2025.

Yılmaz; BE; Batı M, *Türk Vergi Sistemi* (7. Bası, Seçkin 2025)